

Max-Planck-Institut für Chemie

(Otto-Hahn-Institut) der Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften e.V.
Abteilung Multiphasenchemie, Global Fire Monitoring Center (GFMC) / Arbeitsgruppe
Feuerökologie – Albert-Ludwigs-Universität Freiburg i.Br. – Fakultät für Umwelt und
Natürliche Ressourcen – Leiter: Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Johann Georg Goldammer

Ομιλία του Καθηγητή

Johann Georg Andreas Goldammer, Max Planck Institute for Chemistry, και Faculty of Environmental Sciences and Natural Resources, Albert Ludwig University Freiburg, Γερμανία, στην τελετή απονομής του τίτλου του Επίτιμου Διδάκτορα του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, της Σχολής Γεωπονίας, Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Θεσσαλονίκη, 25 Μαΐου 2022

Πυρκαγιές δασών και υπαίθρου σε μετάβαση: Προκλήσεις για την κοινωνία και τη διεπιστημονική προσέγγιση

Αξιότιμοι συνάδελφοι του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου,
Κυρίες και κύριοι,

Η απονομή του τίτλου του Επίτιμου Διδάκτορα του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης είναι μια συγκινητική στιγμή για να σκεφτούμε τις ιστορικές, φιλοσοφικές, πολιτιστικές και επιστημονικές σχέσεις μεταξύ των ιδρυμάτων μας στην Ελλάδα και τη Γερμανία – και, τέλος, σε διεθνές επίπεδο.

Αριστοτέλειο είναι το όνομα του πανεπιστημίου σας. Ο Αριστοτέλης ονομάστηκε, μεταξύ άλλων, «πατέρας των φυσικών επιστημών». Μαζί με τον Εμπεδοκλή θεώρησε τη φωτιά ως ένα από τα τέσσερα στοιχεία της φύσης. Αργότερα πρόσθεσε την ουράνια ουσία ως το πέμπτο στοιχείο, που ονομάστηκε από κάποιους «πεμπτούσια» ή «αιθέρας».

Στο Πανεπιστήμιο του Φράμπουργκ, μεγάλωσα με την δασολογική επιστήμη. Η κύρια είσοδος του Πανεπιστημίου πλαισιώνεται από γλυπτά αγάλματα του Αριστοτέλη και του Όμηρου. Μέσα στο κτίριο, στην παραδοσιακή αίθουσα συνεδριάσεων, μια τοιχογραφία αναπαριστά τον Προμηθέα. Ο τιτάνας Προμηθέας που απήφησε τους θεούς κλέβοντας τη φωτιά από αυτούς και δίνοντάς την στην ανθρωπότητα με τη μορφή της τεχνολογίας, της γνώσης και του πολιτισμού, γενικότερα. Η τοιχογραφία πλαισιώνει όλες τις σημαντικές ακαδημαϊκές εκδηλώσεις του πανεπιστημίου μας.

Κάτω από αυτή την επίδραση των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων και τιτάνων – θα είχατε σπουδάσει κάτι διαφορετικό από την επιστήμη της πυρκαγιάς;

Εδώ πρέπει να γίνω πιο ακριβής. Οι παρακάτω παρατηρήσεις είναι πολύ προσωπικές. Ωστόσο, τονίζουν την αξία της ανταλλαγής ιδεών και της αμοιβαίας έμπνευσης για την ανάπτυξη ενός οδικού χάρτη για μια παγκόσμια προσέγγιση της επιστήμης των δασικών πυρκαγιών και για την γεφύρωση της επιστήμης με την πολιτική.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1970, όταν ξεκίνησα τις σπουδές μου στη δασολογική επιστήμη στο Πανεπιστήμιο του Φράιμπουργκ, ούτε η Γερμανία ούτε κάποια άλλη ευρωπαϊκή χώρα πρόσφεραν εξειδίκευση στην επιστήμη των δασικών πυρκαγιών, όπως η οικολογία των πυρκαγιών και η διαχείριση πυρκαγιών τοπίου. Όταν άρχισα να εξερευνώ τον ρόλο της φωτιάς στα οικοσυστήματα, διαπίστωσα ότι έπρεπε να πάω στο εξωτερικό για να σπουδάσω πυροοικολογία. Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, η δεκαετία του 1970 ήταν μια εποχή αφύπνισης των δασολόγων και οικολόγων τοπίου, υπενθυμίζοντάς τους ότι η φωτιά ήταν ταυτόχρονα μια φυσική και μια ανθρωπογενής δύναμη που συνέβαλε στην εξέλιξη και στη διαμόρφωση πολλών οικοσυστημάτων της Βόρειας Αμερικής και των ανθρώπων που ζούσαν εκεί.

Το 1974 πρωτοσυναντήθηκα με έναν Έλληνα επιστήμονα από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο – τον Λεωνίδα Λιάκο – τον αείμνηστο καθηγητή λιβαδοπονίας. Το 1974, έκανα την πρώτη μου διερευνητική επιστημονική επίσκεψη στον περίφημο ερευνητικό σταθμό Tall Timbers, στη Φλόριντα των ΗΠΑ. Το Tall Timbers ήταν το λίκνο της επιστήμης της πυροοικολογίας.

Το ίδιο έτος, στο Συνέδριο πυροοικολογίας του Tall Timbers, ο Λεωνίδας Λιάκος παρουσίασε τις απόψεις του με θέμα «Παρούσα κατάσταση και ιστορία της προδιαγεγραμμένης καύσης στην Ελλάδα». Προερχόμενος από τις λιβαδοπονικές επιστήμες, ο Λιάκος είχε αναγνωρίσει και προωθήσει την ιδέα της δημιουργίας πυρανθεκτικών φυσικών πευκοδασών στην Ελλάδα με δασοκομικά μέτρα, σε συνδυασμό με την ελεγχόμενη βόσκηση και προδιαγεγραμμένη καύση. Σήμερα, ο καθηγητής Λιάκος αναγνωρίζεται ως πρωτοπόρος στην οικολογία των πυρκαγιών στην Ελλάδα.

Με πρόσκληση του Λεωνίδα Λιάκου και χορηγία του Ιδρύματος ΙΚΥ – *Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών* – πέρασα το καλοκαίρι του 1985 στην Ελλάδα. Ήταν ένα ζεστό καλοκαίρι κατά το οποίο πολλές μεγάλες, καταστροφικές πυρκαγιές έπληξαν τη χώρα. Στις 18 Αυγούστου 1985, επισκέφτηκα την Καβάλα, όπου μια μεγάλη πυρκαγιά είχε απανθρακώσει τα περιαστικά δάση της πόλης. Μετά πήρα ένα καράβι για τη Θάσο. Πλησιάζοντας, είδα μια τεράστια στήλη καπνού πάνω από το νησί, σημάδι μιας τεράστιας δασικής πυρκαγιάς. Την ημέρα αυτή, περισσότερες από 50 μεγάλες πυρκαγιές έκαιγαν στην Ελλάδα.

Αφού έφτασα στα Λιμενάρια, μίλησα με αξιωματικό του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού, ο οποίος συντόνιζε τη βοήθεια των στρατιωτικών στην καταπολέμηση των πυρκαγιών στη Θάσο. Πρόσφερα τη βοήθειά μου για να συνεισφέρω στην καταπολέμηση της πυρκαγιάς και η προσφορά μου έγινε αποδεκτή. Την ίδια μέρα, στις 18 Αυγούστου 1985, ο δήμαρχος του απειλούμενου από την πυρκαγιά χωριού Μαριές ανακοίνωσε την προληπτική εκκένωση του χωριού. Μετά από ανταλλαγή απόψεων με τον Διοικητή της Α' Ελληνικής Στρατιάς, Στρατηγό Σκουλά, μπόρεσα να πείσω τον δήμαρχο Μαριών και τον Νομάρχη της Θάσου να μην εκκενώσουν το χωριό και αντ' αυτού να κινητοποιήσουν όλους τους κατοίκους για να το υπερασπιστούν. Τελικά, οι Μαριές σώθηκαν, παρά τις καταστροφικές συνέπειες της πυρκαγιάς στο γύρω δάσος.

Μέσα σε λίγες μέρες μεταξύ Θεσσαλονίκης και Θάσου, μπορούσα να δω ότι από τη μία πλευρά ο Λιάκος είχε αναπτύξει επιστημονικές ιδέες και οράματα για να δημιουργήσει ένα δάσος με υψηλή παραγωγικότητα ξύλου, προσφέροντας ταυτόχρονα χώρο για κτηνοτροφία και υποστηρίζοντας τις τοπικές κοινωνίες. Στις Μαριές, από την άλλη πλευρά, έβλεπα ότι οι κάτοικοι του χωριού ήταν πρόθυμοι και ικανοί να υπερασπιστούν το χωριό τους, τους κήπους και τη ζωή τους από τις πυρκαγιές.

Η Θάσος και οι Μαριές μου άνοιξαν τα μάτια. Μου ήταν πλέον ξεκάθαρο ότι το ορεινό τοπίο της Θάσου βρισκόταν σε μετάβαση από την παραδοσιακή πολιτιστική χρήση γης, σε ένα αβέβαιο μέλλον. Στις Μαριές έσπευσαν κάτοικοι από τα Λιμενάρια με προμήθειες τροφίμων

και νερού για τους πυροσβέστες. Πολλοί από αυτούς είπαν ότι είχαν μετακομίσει στην πόλη, αλλά ανησυχούσαν για την ασφάλεια των χωριών και των σπιτιών των προγόνων τους.

Η τάση της αγροτικής μετανάστευσης έχει επιταχυνθεί από τότε. Ποιός θα συνεχίσει να καλλιεργεί αυτά τα τοπία εξασφαλίζοντας αυξημένη αντοχή στις πυρκαγιές;

Δύο χρόνια αργότερα, το 1987, γνώρισα τον Αλέξανδρο Δημητρακόπουλο. Όπως εγώ, πήγε στο εξωτερικό για να σπουδάσει δασικές πυρκαγιές – με μέντορα τον Robert E. Martin – στο Πανεπιστήμιο του Berkeley της Καλιφόρνια. Ο Αλέξανδρος και εγώ μοιραστήκαμε πολλά οράματα για το μέλλον της ερευνητικής μας συνεργασίας. Αυτό συνεχίστηκε μέχρι σήμερα, σήμερα το βράδυ, και σίγουρα θα διαρκέσει.

Αργότερα εντάθηκε η συνεργασία μου με αποφοίτους της Σχολής Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου αυξήθηκε σημαντικά. Όλα τα μέλη της Εθνικής Επιτροπής Επίτροπης για τις Προοπτικές Διαχείρισης Πυρκαγιών Τοπίου στην Ελλάδα, της οποίας ίδρυσα και προήδρευσα για λογαριασμό της Ελληνικής Κυβέρνησης το 2018, είναι απόφοιτοι του ΑΠΘ. Τρεις από αυτούς είναι μέλη του πανεπιστημίου σας: Εκτός από τον Αλέξανδρο, αυτοί είναι ο καθηγητής Γιώργος Μαλλίνης και, από τον Σεπτέμβριο του 2022, ο Δρ. Ιωάννης Μητσόπουλος. Τα μέλη της Επιτροπής με έδρα την Αθήνα – Δρ Γαβριήλ Ξανθόπουλος και Γεώργιος Ευτυχίδης – αποφοίτησαν και οι δύο από το λίκνο της ελληνικής δασολογικής επιστήμης στη Θεσσαλονίκη.

Το 1989 η Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη αποδέχθηκε την πρότασή μου για τη δημιουργία ενός διεθνούς περιοδικού, το οποίο αρχικά ονομαζόταν ενημερωτικό δελτίο, με τίτλο International Forest Fire News (IFFN). Το IFFN θεωρήθηκε ως πλατφόρμα δημοσίευσης και πληροφόρησης για την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ επιστημόνων και της κοινότητας των επαγγελματιών και των υπευθύνων λήψης αποφάσεων στη διαχείριση των δασικών πυρκαγιών. Αφού κυκλοφόρησα τα πρώτα τεύχη του IFFN, έλαβα το πρώτο αίτημα για δημοσίευση από τον Δρ. Ξανθόπουλο – και αργότερα περισσότερους Έλληνες επιστήμονες, που ήθελαν να μοιραστούν τις απόψεις και τα ερευνητικά τους αποτελέσματα με τη διεθνή κοινότητα.

Το όραμά μας να φέρουμε την επιστήμη στην πράξη παρουσιάστηκε ξανά το 1991 σε ένα σεμινάριο για τις δασικές πυρκαγιές στην Αθήνα, που διοργάνωσαν από κοινού η *Kinisi Politon* και το Γερμανικό Ίδρυμα Friedrich Naumann. Τονίσαμε την ανάγκη ανάπτυξης ενός συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Πυρκαγιών στην Ελλάδα, το οποίο θα λαμβάνει υπόψη τις συνέπειες της αλλαγής χρήσης γης, τον ρόλο της βιώσιμης διαχείρισης της γης και των δασών, την ένταξη της κοινωνίας των πολιτών και μιας εξειδικευμένης μονάδας δασικών πυρκαγιών στα δασαρχεία. Κοιτάζοντας πίσω στις αναφορές των μέσων ενημέρωσης του Μαΐου 1991, η πρόταση έτυχε ευμενούς υποδοχής χωρίς όμως να υλοποιηθεί.

Επιτρέψτε μου να φύγω για λίγο από την Ελλάδα και να ρίξω μια ματιά στον πλανήτη Γη, καθώς οι δορυφορικοί αισθητήρες μπορούσαν να τον δουν από το διάστημα. Ξεκινώντας από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και προχωρώντας περαιτέρω στη δεκαετία του 1990, τεράστιες πυρκαγιές και εκπομπές καπνού έγιναν ορατές σε περιοχές όπου δεν είχαν παρατηρηθεί προηγουμένως εκτεταμένες δασικές πυρκαγιές ή δραστηριότητες καύσης σε διαφορετικά συστήματα χρήσης γης. Πιο εντυπωσιακές ήταν οι πυρκαγιές που έκαιγαν στα τροπικά δάση του Ισημερινού, σε οικοσυστήματα όπου δεν έπρεπε να εμφανιστούν πυρκαγιές μεγάλης κλίμακας. Η επιτάχυνση της αλλαγής χρήσης γης στη Νοτιοανατολική Ασία, ιδίως στη θαλάσσια ήπειρο της Ινδονησίας, συνδέθηκε με την υπερβολική χρήση πυρκαγιών - με επίσημες επιπτώσεις στο περιβάλλον, την κοινωνία, την ατμόσφαιρα και το κλίμα.

Αυτές οι πυρκαγιές ήταν ένα σήμα αφύπνισης για την επιστημονική κοινότητα: Αναγνωρίστηκε ότι ένα από τα τέσσερα στοιχεία που ο Αριστοτέλης περιέγραψε ως βασικές φυσικές δυνάμεις, έγινε απειλή για τον πλανήτη μας.

Το 1990, η Ομάδα Ερευνών για την Οικολογία της Φωτιάς, την οποία είχα ιδρύσει στο Πανεπιστήμιο του Φράιμπουργκ το 1979, εντάχθηκε στην εταιρεία για την Προώθηση της Επιστήμης Max Planck - στο Τμήμα Βιογεωχημείας του Ινστιτούτου Χημείας. Η διαρκής συνεργασία μας με τη Σχολή δασολογίας του Πανεπιστημίου του Φράιμπουργκ, επιβεβαίωσε την ανάγκη αντιμετώπισης του προβλήματος των δασικών πυρκαγιών με μια διεπιστημονική προσέγγιση. Η δεκαετία του 1990 ήταν μια δεκαετία εντατικής διεπιστημονικής έρευνας, με κύρια εστίαση στην αλληλεπίδραση μεταξύ των πυρκαγιών στο τοπίο και των επιπτώσεων των πυρκαγιών στους βιογεωχημικούς κύκλους, την ατμόσφαιρα και το παγκόσμιο κλίμα.

Το 1992, ο αείμνηστος Paul Crutzen, βραβευμένος με Νόμπελ Χημείας, του Ινστιτούτου Χημείας Max Planck, και εγώ οργανώσαμε ένα διεθνές συνέδριο με εξέχοντες διεθνείς επιστήμονες. Ο τόμος που εκδόθηκε στη συνέχεια με τίτλο «Fire in the Environment: The Ecological, Atmospheric, and Climatic Importance of Vegetation Fires» ήταν η πρώτη παγκόσμια ανάλυση του ρόλου της φωτιάς στο γή. Τα επιστημονικά δεδομένα αποκάλυψαν ότι η κλιματική αλλαγή που προκαλείται από ανθρώπινες δραστηριότητες είναι υπεύθυνη για την αλλαγή των πυρικών καθεστώτων σε παγκόσμια κλίμακα και ότι αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη με την εφαρμογή μέτρων πολιτικής διαχείρισης της γης και των πυρκαγιών.

Ως απάντηση στην κλιμακούμενη χρήση της φωτιάς για τη μετατροπή τροπικών δασών και υγροτόπων σε αγροτοβιομηχανικές φυτείες και λαμβάνοντας υπόψη ότι πολλά κυβερνητικά ιδρύματα και διεθνείς οργανισμοί δεν είχαν ενημερωθεί για το αμφίσημο ρόλο της φωτιάς στα φυσικά και πολιτιστικά τοπία, ακολούθησα τις συστάσεις της Δεύτερης Διεθνούς Διάσκεψης για τις δασικές πυρκαγιές του 1997. Με χρηματοδότηση από την Εταιρεία Max Planck και το Γερμανικό Υπουργείο Εξωτερικών, ιδρύσαμε ένα θεματικό γραφείο – το Παγκόσμιο Κέντρο Παρακολούθησης Πυρκαγιών (GFMC). Το GFMC εγκαινιάστηκε το 1998, σε μια δημόσια συνεδρίαση του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών. Το κέντρο μας σχεδιάστηκε για να εξυπηρετεί το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών μέσω μιας διαδικτυακής πύλης ανοιχτής πρόσβασης στο διεθνές κοινό. Η γενική αποστολή και στόχος του GFMC ήταν να παρέχει σύγχρονες και επιστημονικές γνώσεις σχετικά με τη διαχείριση δασικών πυρκαγιών παγκοσμίως. Με αυτό δημιουργήσαμε ένα ίδρυμα που λειτουργεί με τη διεπαφή επιστήμης- πολιτικής- διαχείρισης.

Πολλοί από εμάς αναγνωρίσαμε ότι το πρόβλημα των αυξανόμενων απειλών από δασικές πυρκαγιές θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί μόνο μέσω της συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών. Τα φυσικά και πολιτιστικά τοπία μας – συμπεριλαμβανομένων των δασών, των προστατευόμενων περιοχών, των γεωργικών εκτάσεων και βοσκοτόπων, των μνημείων πολιτιστικής μας κληρονομιάς και των οικιστικών περιοχών που κυμαίνονται από διάσπαρτες αγροτικές εκμεταλλεύσεις μέχρι χωριά και αστικές περιοχές, έγιναν σταδιακά όλο και πιο ευάλωτα στις πυρκαγιές.

Επιστροφή στην Ελλάδα. Το 2012 καταστροφικές πυρκαγιές έκαψαν τη Χίο και είχαν ως αποτέλεσμα σοβαρές απώλειες ζωής, εισοδήματος και μέλλοντος πολλών κατοίκων της υπαίθρου. Αυτό το σοβαρό γεγονός προκάλεσε ανταπόκριση από την κοινωνία των πολιτών. Πρωτοβουλία ανέλαβε ο καπετάν Παναγιώτης Τσάκος, ο ιδρυτής του «Ιδρύματος Μαρία Τσάκου – Διεθνές Κέντρο Ναυτιλιακής Έρευνας και Παράδοσης», με έδρα τη Χίο. Ενημερωμένος και ανήσυχος από αυτές τις καταστροφικές πυρκαγιές, ο καπετάν Τσάκος πλησίασε τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, κ. Μπαν Κι Μουν, ζητώντας τη συμβουλή του για να μπορέσει να προσφέρει ουσιαστική βοήθεια. Ο Γενικός Γραμματέας του

πρότεινε να συνεργαστεί το Παγκόσμιο Κέντρο Παρακολούθησης Πυρκαγιών με το Ίδρυμα. Έτσι κάναμε. Μαζί με εμπειρογνώμονες πυρκαγιάς από την Ελλάδα και τις γειτονικές χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, της Ανατολικής Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας, εμείς – επιστήμονες δασών και πυρκαγιάς – κινηθήκαμε στους κλασικούς στίβους των κοινωνιολόγων. Πώς θα μπορούσαμε να αναπτύξουμε κίνητρα και καθοδήγηση σε μεμονωμένους πολίτες ή σε τοπικές κοινότητες ώστε να αναγνωρίσουν ότι πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη – προς το συμφέρον τους – να δημιουργήσουν τις συνθήκες ώστε οι περιουσίες τους ή η κοινότητα να γίνουν ασφαλείς ή ανθεκτικές στις πυρκαγιές. Στις αρχές του 2013 δημοσιεύσαμε τις «Οδηγίες για Αγροτικούς Πληθυσμούς, Τοπικές Κοινότητες και Αρχηγούς Δήμων για την Προστασία Χωριών, Αγροκτημάτων και Άλλων Αγροτικών Περιουσιακών Στοιχείων από τις Πυρκαγιές». Μετά τη διάθεση της αγγλικής και της ελληνικής έκδοσης, άλλες χώρες εκδήλωσαν ενδιαφέρον να προσαρμόσουν αυτές τις οδηγίες στις τοπικές συνθήκες στην Ανατολική Ευρώπη και την Κεντρική Ασία. Το Συμβούλιο της Ευρώπης, στο πλαίσιο της Συμφωνίας του για τους Μειζονες Κινδύνους στην Ευρώπη και τη Μεσόγειο, υποστήριξε αυτή την προσπάθεια.

Τον Μάιο του 2013 ο συνασπισμός επιστημόνων από την ευρύτερη περιοχή της Ευρώπης συνήλθε στην Ελλάδα. Ένας από τους εταίρους μας, ο Γαβριήλ Ξανθόπουλος του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού «ΔΗΜΗΤΡΑ», ετοίμασε μια Εθνική Συζήτηση Στρογγυλής Τραπέζης με θέμα «Ολοκληρωμένη διαχείριση πυρκαγιών στην Ελλάδα σε περιόδους οικονομικής κρίσης». Αυτή η Στρογγυλή Τράπεζα πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και της Ειδικής Γραμματείας Δασών του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Παρείχε έναν ανοιχτό διάλογο στην πορεία προς το μέλλον, προτείνοντας προτεραιότητες όσον αφορά την πρόληψη των πυρκαγιών και τη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των πολλαπλών υπεύθυνων κρατικών παραγόντων κατά την κατάσβεσή τους. Τελικά, το πνεύμα και οι συστάσεις αυτής της πρώτης Στρογγυλής Τραπέζης για τη Διαχείριση της Πυρκαγιάς στην Ελλάδα έμειναν ανεφάρμοστα.

Πέντε χρόνια αργότερα, το Μάτι έγινε σύμβολο για τη Μεγάλη Πρόκληση. Πώς θα προετοιμάζαμε – συλλογικά στην Ελλάδα, στην Ευρώπη, αλλά και αλλού στον κόσμο, τις κοινωνίες και τις χώρες μας για το μέλλον, για μια γεωλογική εποχή, που σήμερα ονομάζεται Ανθρωπόκαινος – όπως προτείνει ο προαναφερόμενος νομπελίστας Paul Crutzen; Ή μια εποχή που ο Αμερικανός ιστορικός Stephen Pyne αποκαλεί Pyrocene, την εποχή της φωτιάς;

Τον Αύγουστο του 2018, η κυβέρνηση της Ελλάδας μου ζήτησε να ιδρύσω και να προεδρεύσω στην «Εθνική Επιτροπή Προοπτικών Διαχείρισης Πυρκαγιών Τοπίου στην Ελλάδα». Αποδέχτηκα αυτό το δύσκολο έργο με μια προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς. Οι έμπειροι επιστήμονες, που συνεργάζονταν εδώ και δύο δεκαετίες, αποτέλεσαν τον πυρήνα της Επιτροπής. Η προσπάθειά μας για τον καθορισμό συστάσεων για το μέλλον περιλάμβανε μια εθνική συμμετοχική έρευνα και μια διυπηρεσιακή στρογγυλή τράπεζα με τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών. Τα πορίσματα της Επιτροπής υπό τον τίτλο «Ανάλυση των υποκείμενων αιτιών και διερεύνηση των προοπτικών για τη μελλοντική διαχείριση των πυρκαγιών τοπίου στην Ελλάδα», που παραδώσαμε στη Βουλή, την Κυβέρνηση και τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας τον Φεβρουάριο του 2019, συνοψίζονται ως εξής:

1. Διεπιστημονική προσέγγιση και καινοτομία

Ο πολιτικός και στρατηγικός σχεδιασμός και η λήψη σχετικών αποφάσεων βασίζονται σε υγιείς επιστημονικές γνώσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις τεχνολογικές δυνατότητες και την καινοτομία. Αυτό θα περιλαμβάνει την εξέταση της αναβίωσης των παραδοσιακών, κοινωνικοοικονομικά υγιών και περιβαλλοντικά αβλαβών πρακτικών χρήσης γης. Μια διεπιστημονική προσέγγιση είναι υποχρεωτική για την αντιμετώπιση της πολυσχιδούς προβλήματος της διαχείρισης πυρκαγιών σε επίπεδο τοπίου.

2. Ολοκληρωμένη αντιμετώπιση, ενσωμάτωση και ένταξη

Η ανάπτυξη πολιτικής και ο στρατηγικός σχεδιασμός πρέπει να είναι ολιστικοί, δηλαδή να αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της πυρκαγιάς σε επίπεδο τοπίου, συμπεριλαμβάνοντας όλες τις σχετικές θεσμικές εντολές και τη δυνατότητα και την ικανότητα συνεισφοράς της κοινωνίας των πολιτών.

3. Συνοχή και Σύγκλιση

Οι τακτικές διαχείρισης των δασικών πυρκαγιών από τους διάφορους εμπλεκόμενους φορείς πρέπει να είναι εναρμονισμένες, συγκλίνουσες και να ανταποκρίνονται στην γενική εθνική πολιτική διαχείρισης πυρκαγιών και το σχέδιο εφαρμογής.

4. Εφαρμοστικότητα και Συντονισμός

Το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Πυρκαγιών θεωρείται υποχρεωτικό για μεμονωμένους θεσμικούς/τομεακούς σχεδιασμούς και δραστηριότητες και συντονίζεται από έναν ανεξάρτητο εθνικό επιστημονικό, συμβουλευτικό και συντονιστικό οργανισμό για τη συστηματική διαχείριση των πυρκαγιών τοπίου – που ορίζεται δοκιμαστικά ως «Οργανισμός Διαχείρισης Δασών και Αγροτικών Πυρκαγιών. Ο οργανισμός ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΙΘΡΟΥ – ΟΔΠΥ).

Η μεγάλη πυρκαγιά στη Βόρεια Εύβοια το καλοκαίρι του 2021 αποκάλυψε την ανάγκη για μεταρρυθμίσεις. Είναι καλό να βλέπουμε ότι η επιστημονική κοινότητα δεν είναι κλειδωμένη σε έναν γυάλινο πύργο και έτοιμη να συνεργαστεί και να φέρει την επιστημονική γνώση σε αυτούς που λαμβάνουν αποφάσεις και χαράζουν στρατηγικές. Από το 2021 η Επιτροπή συνεργάζεται με την Κυβέρνηση της Ελλάδας και στηρίζει την προσπάθεια του Συλλόγου ΔΙΑΖΩΜΑ για να πετύχει το Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης της Βόρειας Εύβοιας μετά την πυρκαγιά.

Επιτρέψτε μου να ολοκληρώσω εκφράζοντας τις θερμές μου ευχαριστίες προς το Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος και τη Σύγκλητο του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Η λήψη του τίτλου του επίτιμου διδάκτορα για μένα είναι ένδειξη εμπιστοσύνης και τιμής, που αντικατοπτρίζει το πνεύμα συνεργασίας μεταξύ των ιδρυμάτων και των χωρών μας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου – τη σύζυγό μου Δωροθέα και την κόρη μου Κατερίνα – για την ανοχή και την ενεργή υποστήριξή τους στο έργο μου στην Ελλάδα και σε διεθνές επίπεδο. Χωρίς αυτούς δεν θα τα είχα καταφέρει.